

ZKUŠEBNÍ OKRUHY

Bakalářská státní závěrečná zkouška – program **Kulturní antropologie**

Okruhy jsou určeny studentům bakalářského studia oboru Kulturní antropologie na Katedře sociologie, andragogiky a kulturní antropologie FF UP a jsou orientačním podkladem pro přípravu na státní závěrečnou zkoušku.

Průběh zkoušky

V rámci každého z dvou předmětů SZZk si studující vylosuje jeden okruh. Následně dostane celkem 20 minut na písemnou přípravu. Poté přistoupí k samotné zkoušce, přičemž má k dispozici 10 minut pro každou část:

- **Dějiny a klíčové oblasti antropologie**
- **Metody a techniky antropologického výzkumu**

Studující má za úkol v pěti minutách shrnout základní aspekty daného okruhu. Ve zbylých pěti minutách by pak měl být schopen teoretický úvod prezentovat na základě vlastní četby na konkrétním problému či jevu.

Dějiny a klíčové oblasti antropologie

1. **Počátky kulturní antropologie** (evolucionismus, difuzionismus, kultura a osobnost, konfiguracionismus)
2. **Britská sociální antropologie** (funkcionalismus, strukturální funkcionalismus, Manchesterská škola)
3. **Kultura jako adaptace na přírodní prostředí** (neoevolucionismus, kulturní materialismus)
4. **Nová etnografie: kultura jako symbolický nebo kognitivní systém**
5. **Kulturální a reflexivní obrat v antropologii** (postkoloniální kritika, Writing Culture)
6. **Antropologie globalizovaného světa** (reflexe globalizace v antropologii, world anthropologies, současná dilemata antropologie)
7. **Koncept kultury a jeho kritika**
8. **Kultura a příroda** (spor nurture vs. nature a jeho odraz v antropologii)
9. **Klasické sociální teorie** (K. Marx, É. Durkheim, M. Weber)
10. **Klíčové koncepty sociálních věd** (M. Foucault: diskurz, vědění, subjektivita, moc; P. Bourdieu: struktura a jednání, habitus, sociální pole a kapitál)
11. **Politická antropologie** (funkcionalistické, procesuální a aktérské přístupy; konceptualizace moci v antropologii)
12. **Ekonomická antropologie** (dar a reciprocita; práce, globalizace, kapitalismus)
13. **Společnost a sociokulturní procesy** (sociální struktura, stratifikace, kategorizace druhých, etnicita a nacionalismus)
14. **Jedinec a společnost** (status, role, normy a hodnoty, instituce a sociální kontrola, sociální vztahy)
15. **Antropologie času** (časoprostorová komprese, reprezentace temporality, etnografický prezent)
16. **Antropologie prostoru** (prostorový obrat, prostor a místo, non-place, multi-sited ethnography, antropologie domova, transnacionalismus)
17. **Konceptualizace příbuzenství** (typy descentence, příbuzenské systémy a pojmy, manželství a rodina)
18. **Jazyk a obraz světa** (lingvistický relativismus, fylogeneze a ontogeneze jazyka; konceptualizace barev, čísel, prostoru, příbuzenských vazeb)
19. **Definice, klasifikace a kategorizace náboženství** (substanciální, funkcionální a symbolické definice, třídění náboženství, posvátné a profánní)
20. **Směry a přístupy v antropologii náboženství** (evolucionismus, funkcionalismus, strukturalismus, symbolická antropologie, psychologie náboženství)

Literatura:

- DALSGAARD, S., NIELSEN, M. eds. 2016. *Time and the field*. New York: Berghahn Books.
- ERIKSEN, T. H. 2008. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál.
- ERIKSEN, T. H. 2012. *Etnicita a nacionalismus*. Praha: Slon.
- ERIKSEN, T. H. 2009. *Tyranie okamžiku. Rychlý a pomalý čas v informačním věku*. Brno: Doplněk.
- HORÁKOVÁ, H. 2012. *Kultura jako všelék? Kritika soudobých přístupů*. Praha: Slon.
- HORSKÝ, J., MARTINEC NOVÁKOVÁ, L., POKORNÝ, V. eds. 2019. *Antropologie smyslů*. Prague: Togga.
- GIDDENS, A. 2013. *Sociologie*. Praha: Argo.
- LEWELLEN, T. C. 2003. *Political Anthropology. An Introduction*. Westport: Praeger.
- LOW, S. 2016. *Spatializing Culture*. London: Routledge.
- MCKENZIE AUCOIN, P. 2017. Toward an Anthropological Understanding of Space and Place. In: B.B. JANZ (ed.), *Place, Space and Hermeneutics. Contributions to Hermeneutics 5*. pp. 395-412. Springer.
- PADEN, W. E. 2002. *Bádání o posvátnu: náboženství ve spektru interpretací*. Brno: Masarykova univerzita.
- PALS, D. L. 2015. *Osm teorií náboženství*. Praha: ExOriente.
- POKORNÝ, J. 2010. *Lingvistická antropologie: Jazyk, kultura a mysl*. Praha: Grada.
- SKUPNIK, J. 2010. *Antropologie příbuzenství*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- SOUKUP, V. 2000. *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha: Portál.
- TSING, A. L. 2005. *Friction. An Ethnography of Global Connection*. Princeton: Princeton University Press.
- TUCK, E. , MCKENZIE, M. 2015. *Place in Research: Theory, Methodology, and Methods*. Routledge.

Metody a techniky antropologického výzkumu

1. **Antropologická východiska vědění** (pozitivismus, interpretativismus; epistemologický problém jinakosti)
2. **Kvantitativní a kvalitativní přístupy v antropologickém výzkumu**
3. **Kvalita v kvalitativním výzkumu** (validita, důvěryhodnost, reflexivita, triangulace)
4. **Terénní výzkum – etnografie** (výběr tématu a vstup do terénu, reciprocita a vztahy k participantům, terénní deník a jeho součásti)
5. **Reflexivita ve výzkumu** (pozicionalita výzkumníka, jeho ontologie a epistemologie)
6. **Zakotvená teorie a případová studie** (teoretická citlivost, teoretická saturace; volba případu a jeho vymezení, vícečetné případové studie)
7. **Biografický, narativní a fenomenologický design** (životní příběh, kritické momenty, žánr vyprávění, dvojitá hermeneutika)
8. **Etika v antropologickém výzkumu** (informovaný souhlas, anonymizace, reciprocita, etická dilemata)
9. **Od plánu výzkumu k výzkumné zprávě** (výzkumné otázky, volba designu a technik sběru dat, hermeneutický kruh a výzkumný proces)
10. **Rozhovor, pozorování** (typy rozhovorů, osnova a vedení rozhovoru, rapport, probing; druhy pozorování, výhody a nevýhody techniky)
11. **Analýza dat** (otevřené kódování – tvorba kódů, kódovací poznámky, memoing, tvorba kategorií a hledání vztahů mezi nimi; analýz dat v rámci různých přístupů)

Literatura:

BERNARD, H. R. 2006. *Research Methods in Anthropology. Qualitative and Quantitative Approaches*. Lanham, New York, Toronto, Oxford: Altamira Press.

CRESWELL, J. W. 2007. *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.

CHENAIL, R. J. 1998. Jak srovnat kvalitativní výzkum do latě? In *Biograf*, 15-16, s. 29-37.

ŘIHÁČEK, T. – ČERMÁK, I. – HYTYCH, R. a kol. 2013. *Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy*. Brno: Masarykova univerzita.

SILVERMAN, D. *Ako robiť kvalitatívny výskum. Praktická príručka*. Bratislava, Ikar, 2005.

STRAUSS, A. – CORBIN, J. 1999 *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.

ŠVAŘÍČEK, R. – ŠEĎOVÁ, K. a kol. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.